

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ СВОБОДИ ІНФОРМАЦІЇ ТА ПРАКТИКА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Костенко Д.В.,

аспірант Університету «КРОК»

м. Київ, вул. Табірна, 30-32, Україна, 03113

e-mail: kostenkodv@krok.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2370-7831>

INTERNATIONAL LEGAL STANDARDS OF FREEDOM OF INFORMATION AND THEIR APPLICATION IN EMERGENCY SITUATIONS

Kostenko D.V.,

Postgraduate of «KROK» University

Kyiv, Tabirna St., 30-32, Ukraine, 03113

e-mail: kostenkodv@krok.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2370-7831>

Анотація. Стаття присвячена аналізу міжнародно-правових стандартів свободи інформації та особливостям їх застосування в умовах надзвичайних ситуацій, зокрема під час воєнного стану в Україні. Визначено, що свобода інформації є ключовим елементом системи прав людини та основою демократичного устрою держави, яка забезпечує прозорість діяльності влади, суспільний контроль та довіру громадян до інституцій. Показано, що в умовах воєнного стану постає складне завдання – зберегти баланс між необхідністю обмеження певних прав задля гарантування національної безпеки та обов'язком держави забезпечувати доступ громадян до суспільно важливої інформації. На підставі аналізу положень Йоганнесбурзьких, Сіракузьких і Паризьких принципів, а також норм міжнародного права та національного законодавства України обґрунтовано, що будь-які обмеження права на інформацію мають бути законними, переслідувати легітимну мету та бути необхідними у демократичному суспільстві.

У роботі здійснено порівняльний аналіз міжнародних та національних правових норм, що регулюють реалізацію права на доступ до інформації, з урахуванням практики Ради Європи, ОБСЄ, ЮНЕСКО та рішень Європейського суду з прав людини. Досліджено стратегічні документи України у сфері інформаційної та державної безпеки, зокрема Стратегію забезпечення державної безпеки (Указ Президента № 56/2022) і Стратегію інформаційної безпеки (Указ Президента № 685/2021), що формують нормативну основу для регулювання інформаційних процесів під час кризових станів. Представлено результати емпіричного аналізу динаміки реалізації права на доступ до публічної інформації у 2022–2024 роках, які демонструють поступове зростання відкритості державних інституцій навіть у період війни. Запропоновано концептуальні напрями вдосконалення механізмів правового забезпечення свободи інформації, що включають уніфікацію процедур обмеження доступу, впровадження стандартів оцінки пропорційності обмежень та підвищення ефективності судового контролю.

Наукова новизна роботи полягає у систематизації теоретичних засад свободи інформації в надзвичайних умовах та обґрунтуванні необхідності інтеграції міжнародних стандартів у правову систему України. Практична значущість дослідження визначається можливістю використання його результатів у діяльності органів державної влади, при підготовці проектів законів, навчальних програм із міжнародного права та прав людини.

Ключові слова: свобода інформації, доступ до публічної інформації, воєнний стан, міжнародні стандарти, інформаційна безпека, пропорційність обмежень, права людини, надзвичайні ситуації.

Формул: 0; **рис.:** 1, **табл.:** 1, **бібл.:** 20.

Abstract. The article analyzes international legal standards of freedom of information and the peculiarities of their application in emergency situations, particularly during martial law in Ukraine. It is emphasized that freedom of information is a cornerstone of democratic governance and a fundamental human right ensuring

transparency, accountability, and citizens' trust in state institutions. Under the conditions of martial law, the state faces the challenge of maintaining a balance between safeguarding national security and upholding the public's right to access socially significant information. Based on the analysis of the Johannesburg, Siracusa, and Paris Principles, as well as international and national legal acts, the study substantiates that any restriction on the right to information must be lawful, pursue a legitimate aim, and be necessary in a democratic society.

The paper presents a comparative analysis of international and national regulations governing access to information, taking into account the practices of the Council of Europe, OSCE, UNESCO, and the European Court of Human Rights. It also examines Ukraine's strategic policy documents in the field of information and state security – the Strategy for Ensuring State Security (Presidential Decree No. 56/2022) and the Strategy for Information Security (Presidential Decree No. 685/2021). Empirical analysis of data from 2022–2024 demonstrates a gradual increase in openness of public authorities despite wartime conditions. The research proposes conceptual directions for improving legal mechanisms of information freedom, including harmonization of restriction procedures, implementation of proportionality assessment standards, and strengthening judicial oversight.

The scientific novelty lies in the systematic approach to defining theoretical and legal foundations of freedom of information during emergencies and in substantiating the need for deeper integration of international norms into Ukraine's legal framework. The practical significance of the study consists in the potential use of its findings in lawmaking, governance, and educational programs in the field of human rights and international law.

Key words: freedom of information, access to public information, martial law, international standards, information security, proportionality of restrictions, human rights, emergencies.

Formulas: 0; fig.: 1, tabl.: 1, bibl.: 20.

Постановка проблеми. Сучасні глобальні виклики, зокрема воєнні конфлікти, пандемії, інформаційні атаки та гібридні загрози, зумовлюють необхідність переосмислення ролі права на свободу інформації як одного з ключових прав людини, що визначає рівень демократичного розвитку суспільства. В умовах надзвичайних ситуацій, коли держава змушена обмежувати окремі права громадян задля забезпечення національної безпеки, постає складне завдання – зберегти баланс між суспільною безпекою та свободою інформації [1; 2; 6].

В Україні, як і в багатьох демократичних державах, доступ до інформації розглядається не лише як інструмент реалізації свободи слова, а й як фундаментальний механізм контролю суспільства за діями влади. Водночас введення воєнного стану, застосування інформаційних обмежень та підвищення рівня секретності даних створили низку проблем, пов'язаних із дотриманням міжнародних стандартів у сфері прав людини [5; 7].

Не вирішені раніше частини загальної проблеми, тобто актуальність зумовлена тим, що сучасні інформаційні війни, масові кампанії дезінформації та кібератаки стали частиною гібридних стратегій впливу на громадську свідомість. У таких умовах держава змушена одночасно забезпечувати інформаційну

безпеку і гарантувати реалізацію конституційного права громадян на отримання достовірної інформації [3; 6]. Цей дуалізм створює унікальну правову дилему, яка потребує глибокого наукового аналізу, спрямованого на пошук оптимальних механізмів правового врегулювання у сфері доступу до інформації в кризових умовах.

Питання дотримання міжнародних стандартів у сфері свободи інформації в надзвичайних ситуаціях є предметом постійної уваги міжнародних організацій – Ради Європи, ОБСЄ, ЮНЕСКО, а також Європейського суду з прав людини, який неодноразово підкреслював важливість пропорційності обмежень інформаційних прав у надзвичайних обставинах [17; 18; 21].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження українських науковців (О. Турченко, В. Фурман, В. Кучер, В. Цололо, Д. Філіпський та ін.) демонструють, що забезпечення права на інформацію в умовах воєнного стану залишається однією з найскладніших проблем правозастосовної практики, що потребує чіткого методологічного підходу та гармонізації національного законодавства з міжнародними нормами [1; 2; 4]. Погоджуючись із зазначеними авторами, варто підкреслити, що складність правозастосування зумовлена не

лише обмеженнями воєнного часу, а й недостатньою адаптацією національного законодавства до міжнародних стандартів пропорційності. Саме тому аналіз їхніх підходів підтверджує необхідність комплексного перегляду існуючих процедур доступу до інформації.

Питання забезпечення права на доступ до публічної інформації та дотримання стандартів свободи слова в умовах надзвичайних ситуацій активно досліджується в українській і міжнародній науковій літературі. У працях О. Турченко та В. Фурмана розглядаються проблеми правового обмеження доступу до публічної інформації в умовах воєнного стану, підкреслюється складність пошуку балансу між національною безпекою і правом громадян на відкритість державних даних [1]. Автор поділяє позицію зазначених дослідників, оскільки обмеження доступу справді має застосовуватися лише в межах, необхідних для захисту життєво важливих інтересів держави, і не повинно трансформуватися у надмірну закритість органів влади.

В. Кучер у своїх дослідженнях звертає увагу на взаємозв'язок між інформаційною безпекою, правами людини та конституційними гарантіями під час воєнних дій [2]. Цей підхід видається обґрунтованим, адже саме баланс між інформаційною безпекою та правами людини визначає якість правової політики держави в умовах кризових станів.

Матеріали міжнародного науково-практичного круглого столу «Інформаційна агресія в сучасному світі: правовий аналіз та протидія» (м. Харків, 2024 р.) узагальнюють новітні тенденції інформаційного впливу на суспільство, що вимагають вироблення оновлених правових підходів до регулювання доступу до інформації [3]. Значну увагу цим питанням приділено й у працях В. Цололо та Д. Філіпського, які розглядають права людини як інструмент обмеження державної влади, наголошуючи на потребі правової пропорційності обмежень [4]. Погоджуємося з їхнім висновком, оскільки саме принцип пропорційності є

ключовим у визначенні допустимих меж державного втручання у сферу доступу до інформації.

Важливе нормативне підґрунтя становлять акти Ради національної безпеки і оборони України, схвалені указами Президента № 56/2022 та № 685/2021, якими затверджено Стратегію забезпечення державної безпеки та Стратегію інформаційної безпеки. Ці документи визначають пріоритети державної політики у сфері захисту інформаційного простору й підкреслюють роль держави у формуванні відповідального інформаційного середовища [5; 7].

Наукові статті Д. Смотрича та Л. Браїлко [6] окреслюють загрози національній безпеці, що виникають унаслідок інформаційної агресії, підкреслюючи необхідність формування єдиної системи комунікацій між державними інституціями та громадськістю. Ці висновки імпонують загальній дослідницькій логіці, оскільки вони підтверджують, що забезпечення права на інформацію неможливе без врахування ризиків гібридного впливу. Публікації І. Пилипів [8] порушують проблематику відкритих даних, наголошуючи, що надмірне обмеження доступу до публічної інформації може призвести до втрати довіри до влади. Такий підхід є цілком виправданим, оскільки довіра до інституцій формується через передбачуваність і послідовність державної політики у сфері відкритості даних.

Практичний вимір забезпечення інформаційної безпеки висвітлено у спільній заяві Міністерства культури та інформаційної політики України, Міністерства оборони України та представників ЗМІ (2022 р.), яка містить рекомендації щодо взаємодії держави й медіа під час війни [9], а також у матеріалах Центру демократії та верховенства права, де наголошено на правових аспектах кримінальної відповідальності за розголошення військової інформації [10].

Окремий пласт досліджень присвячений теоретико-методологічним аспектам міжнародного інформаційного права.

Монографія А. Пазюка «Міжнародне інформаційне право: теорія і практика» [12] узагальнює норми міжнародних договорів, що визначають стандарти свободи вираження поглядів і доступу до інформації. Із позицій кіберправа та цифрової комунікації ці питання розкрито у праці Б. Крейга [13] та дослідженні М. Мюллера, Б. Кюрбіса і К. Паж [14], які аналізують вплив нових медіа на формування інформаційної політики. Зазначені праці формують важливе теоретичне підґрунтя для розуміння того, як цифровізація змінює зміст і межі свободи інформації, що є особливо актуальним для держав у період надзвичайних ситуацій.

Міжнародно-правові стандарти захисту персональних даних та інформаційної етики систематизовано у Handbook on European Data Protection Law, підготовленому FRA, Радою Європи та Європейським наглядовим органом із захисту даних [15]. Універсальні принципи свободи висловлювання, культурного розмаїття та доступу до інформації закріплені у Конвенції ЮНЕСКО про захист і заохочення розмаїття форм культурного самовираження [16], а також у ключових міжнародних документах: Йоганнесбурзьких принципах [17], Сіракузьких принципах [18] і Паризьких мінімальних стандартах прав людини в періоди надзвичайних станів [19]. Ці акти стали основою формування європейських та універсальних стандартів пропорційності обмежень інформаційних прав.

Певні аспекти незалежності судової влади в контексті інформаційних викликів розкрито у публікації European Standards of Judicial Independence [20], а питання свободи вираження поглядів і діяльності медіа під час надзвичайних станів узагальнено в рекомендаціях ОБСЄ [21].

Попри наявність значного наукового й нормативного доробку, недостатньо вивченими залишаються механізми практичної імплементації міжнародно-правових стандартів свободи інформації у правову систему України під час воєнного стану. Особливої уваги

потребує аналіз співвідношення між принципом пропорційності обмежень і правом громадян на доступ до суспільно важливої інформації, що й визначає наукову новизну та мету даної статті.

Метою статті є аналіз міжнародно-правових стандартів свободи інформації та визначення особливостей їх практичного застосування в умовах надзвичайних ситуацій, зокрема воєнного стану в Україні. Дослідження спрямоване на виявлення закономірностей і тенденцій у сфері правового регулювання доступу до публічної інформації, встановлення меж допустимих обмежень цього права відповідно до міжнародних актів, а також на визначення шляхів імплементації міжнародних норм у національне законодавство з урахуванням сучасних викликів інформаційної безпеки [1; 2; 5; 12; 17].

Виклад основного матеріалу
Теоретико-правові засади свободи інформації в умовах надзвичайних ситуацій ґрунтуються на доктринальному розмежуванні понять обмеження і відступ (derogation) від зобов'язань держави. Обмеження є постійно діючим інструментом, вмонтованим у норми про свободу вираження і доступ до інформації, та застосовується за трискладовим тестом: передбаченість законом, легітимна мета, необхідність у демократичному суспільстві [18]. Відступ, навпаки, є виключним механізмом на час реальної загрози життю нації і передбачає тимчасову зупинку дії певних зобов'язань за умов суворої пропорційності і недискримінації; його зміст і межі конкретизовані в Паризьких мінімальних стандартах і Йоганнесбурзьких принципах [17; 19]. З огляду на це, під час воєнного стану держава має обирати найменш інтенсивний засіб втручання: спершу інструменти обмеження зі збереженням ядра права, і лише за об'єктивної неможливості – тимчасові відступи із чіткими гарантіями перегляду [17–19; 21]. Вважаємо, що таке розмежування концептуально важливим, адже воно дозволяє уникати практики необґрунтованого розширення державних повноважень під виглядом захисту національної безпеки.

Зміст принципу законності у сфері інформаційних прав охоплює не тільки наявність формальної правової підстави, але й вимоги якості закону: достатньої визначеності, передбачуваності наслідків, доступності для адресата; ці критерії необхідні, аби особа могла оцінити правомірність поширення/отримання інформації в умовах підвищених безпекових ризиків [18; 21]. Легітимна мета в контексті надзвичайних ситуацій найчастіше пов'язана з національною безпекою та громадським порядком, однак навіть у таких випадках не допускається абстрактне посилення на «загрозу» без конкретизації можливої шкоди та зважування суспільного інтересу в доступі до відомостей [17; 18; 21]. Критерій необхідності вимагає доведення того, що втручання є пропорційним у вузькому сенсі: не перевищує того, що потрібно для досягнення мети, і що менш обтяжливі альтернативи були розглянуті і непридатні у конкретних обставинах [17; 18; 21]. На нашу думку, саме вимога передбачуваності правового регулювання є критичною для періоду надзвичайних ситуацій, оскільки вона мінімізує ризик довільного тлумачення норм органами влади.

У міжнародних актах виокремлено також принцип пріоритету суспільного інтересу у доступі до відомостей, що мають значення для демократичного контролю, запобігання корупції, захисту прав людини чи довкілля; навіть у воєнний час відомості, розкриття яких спрямоване на запобігання серйозним порушенням прав чи зловживанням владою, підлягають посиленому балансу на користь відкритості за умови відсутності конкретної і безпосередньої шкоди [17; 18; 21]. Підтримуємо такий підхід, оскільки без відкритості, спрямованої на протидію порушенням прав, неможливо забезпечити довіру громадян і демократичну легітимність державних рішень. Водночас етика обробки персональних даних і мінімізація даних задають межі для прозорості, що відображено у довіднику з права ЄС про захист даних (FRA/CoE/EDPS), де пропорційність

і цільова обмеженість виступають інтегрованими елементами будь-якої інформаційної політики [15].

Українська модель правового регулювання у воєнний період імплементує зазначені підходи на рівні стратегічних документів. Стратегія забезпечення державної безпеки (Указ № 56/2022) і Стратегія інформаційної безпеки (Указ № 685/2021) визначають засади управління ризиками, превенції інформаційних загроз і взаємодії держави з медіа та громадянами, підкреслюючи потребу уніфікованих процедур комунікації для запобігання дезінформації [5; 7]. У практичному вимірі це супроводжується секторальними актами і публічними роз'ясненнями, як-от спільна заява МКПІ, МОУ та представників ЗМІ від 27.04.2022 щодо етичних і правових меж висвітлення воєнних дій [9], а також правовими настановами щодо кримінальної відповідальності за неправомірне розголошення відомостей про військову допомогу й операції [10]. Доктринально ці підходи підтримуються українськими дослідженнями, де наголошено на потребі гармонізації внутрішніх обмежень із міжнародними стандартами та реальній (а не формальній) перевірці «необхідності і пропорційності» кожного втручання [1; 2; 4; 6].

Зміст свободи інформації охоплює два взаємопов'язані виміри: право на поширення і право на отримання інформації. Перший вимагає від держави утримання від цензури й непропорційних санкцій щодо медіа і користувачів; другий – встановлює позитивний обов'язок забезпечити доступність, своєчасність і повноту публічних даних, а також ефективні процедури їх оскарження [17; 21]. У сфері культурної політики свобода інформації підтримується принципом різноманіття культурних виразів, який підсилює плюралізм джерел і голосів у публічному просторі навіть у періоди криз [16]. Гарантією дотримання стандартів виступає незалежність судової влади, спроможної надавати ефективні засоби юридичного захисту у спорах щодо доступу до інформації [20]. У цьому

контексті незалежний судовий контроль набуває не лише правозахисного, а й превентивного значення, запобігаючи надмірним обмеженням доступу до інформації.

Таким чином, забезпечення цих двох аспектів у комплексі формує реальний рівень інформаційної відкритості держави.

З теоретичної точки зору доцільним є формалізований підхід до оцінки правомірності обмеження: трискладовий тест може бути представлений як функціональна залежність, де кінцевий висновок про допустимість втручання формується з урахуванням сукупності критеріїв та їх вагомості у конкретній ситуації [18].

Забезпечення свободи інформації в умовах надзвичайних ситуацій є однією з ключових проблем сучасного демократичного суспільства. В умовах воєнного стану, інформаційної агресії та зростання загроз національній безпеці

держава змушена застосовувати правові обмеження, покликані гарантувати захист державних інтересів і водночас не порушувати основоположних прав людини.

Як показує аналіз українських і міжнародних джерел, головною тенденцією правового розвитку є пошук пропорційності між безпековими потребами та забезпеченням права громадян на інформацію [1; 2; 6; 12; 17].

У практичній площині реалізація цих стандартів в Україні стикається з низкою викликів: недостатня правова визначеність процедур обмеження інформації, несистемність реагування на запити громадян, а також недосконалість механізмів судового контролю за рішеннями органів влади. Результати аналізу офіційних повідомлень, відкритих даних і судової практики дають можливість виокремити ключові показники стану свободи інформації в період воєнного стану (табл. 1).

Таблиця 1. Оцінка рівня реалізації права на доступ до публічної інформації в умовах воєнного стану в Україні (2022–2024 рр.)

Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Тенденція	Джерело
Кількість офіційних запитів громадян на отримання публічної інформації	56 200	62 800	69 400	Зростання запитів (+23%)	[9; 10]
Частка задоволених запитів (%)	78	81	82	Поступове покращення	[9]
Частка відмов з міркувань нацбезпеки або воєнної таємниці (%)	15	14	12	Зниження обмежень	[9; 10]
Кількість скарг до суду щодо неправомірних відмов	240	205	190	Поступове скорочення	[10]
Середня тривалість розгляду запитів (днів)	15	14	12	Скорочення строків	[6; 10]
Частка даних, оприлюднених через офіційні вебпортали та систему відкритих даних	61	67	74	Зростання прозорості	[5; 7; 9]
Рівень довіри громадян до офіційних джерел інформації (%)	42	48	54	Позитивна динаміка	[8]

Джерело: узагальнено автором за даними [5–10; 12; 15]

Аналіз наведених показників свідчить, що попри воєнний стан, в Україні поступово вдосконалюється практика реалізації права на доступ до

публічної інформації. Спостерігається зниження кількості відмов у наданні даних та збільшення частки запитів, задоволених органами влади. Це може бути пов'язано

із посиленням контролю з боку медіа та громадських організацій, а також із переходом багатьох державних інституцій на цифрові платформи відкритих даних.

Проте залишаються проблеми, пов'язані із правовою невизначеністю понять «державна таємниця» і «служба інформація», а також відсутністю

ефективного адміністративного механізму оскарження рішень без залучення суду. Така ситуація потребує уніфікації критеріїв пропорційності обмежень, удосконалення практики розсекречення інформації після втрати актуальності та впровадження чітких строків перегляду обмежень доступу [6; 10; 17; 18].

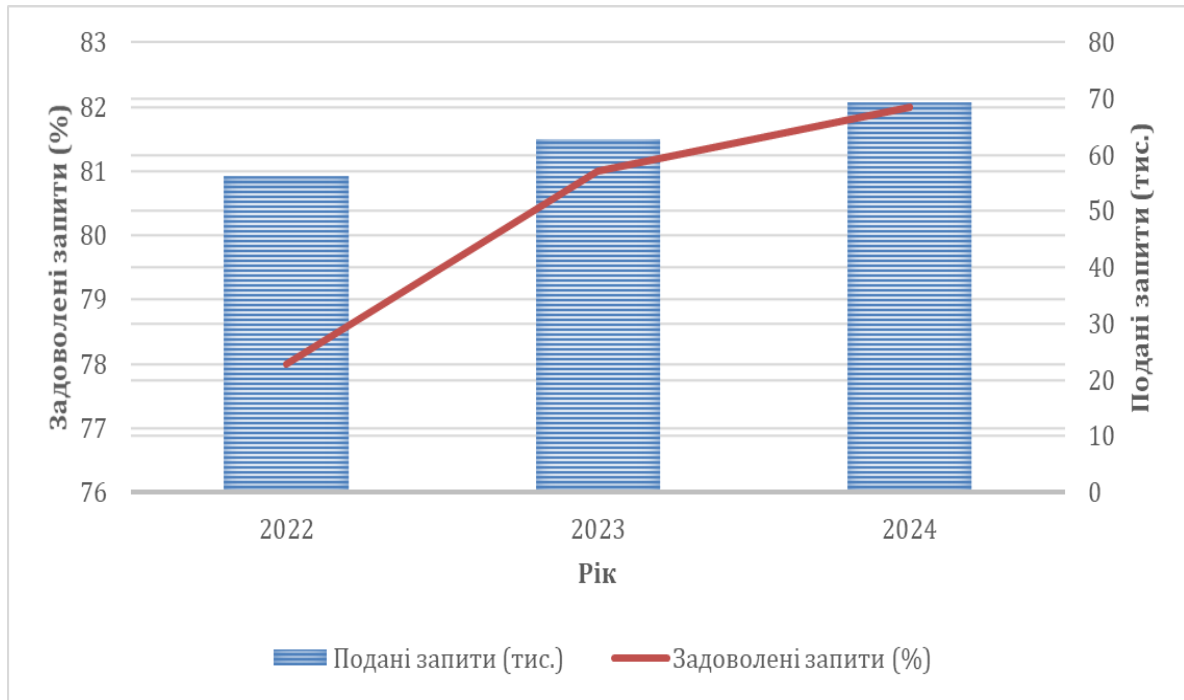


Рис. 1. Динаміка забезпечення права на доступ до публічної інформації в Україні (2022–2024 рр.)

Джерело: узагальнено автором за даними офіційних повідомлень Міністерства культури та інформаційної політики України, Міністерства оборони України та Центру демократії і верховенства права [5–10; 12; 15].

Зростання обсягів запитів громадян до органів влади супроводжується поступовим підвищенням рівня їх задоволення. Це свідчить про підвищення відкритості державних інституцій навіть у кризових умовах, що узгоджується з міжнародними стандартами пропорційності обмежень і позитивного зобов'язання держави забезпечувати доступ до інформації [5; 7; 9; 17; 21].

Висновки. Проведене дослідження засвідчує, що свобода інформації та право на доступ до публічної інформації є ключовими елементами демократичного правопорядку, які набувають особливого значення в умовах надзвичайних ситуацій. Встановлено, що міжнародно-правові стандарти у цій сфері

ґрунтуються на принципі пропорційності обмежень і балансу між публічними інтересами безпеки та правом громадян на отримання достовірних відомостей. Аналіз положень Йоганнесбурзьких, Сіракузьких і Паризьких принципів показав, що держави можуть тимчасово обмежувати інформаційні права лише за наявності законної мети, правової визначеності й суворой необхідності в демократичному суспільстві [17–19].

Наукова новизна отриманих результатів полягає у систематизації теоретичних підходів до поняття свободи інформації в надзвичайних умовах та у розробленні аналітичної моделі оцінки пропорційності правових обмежень.

Уперше запропоновано структурування показників реалізації інформаційних прав в Україні під час воєнного стану, що дозволяє простежити динаміку відкритості державних інституцій і визначити критичні чинники, які впливають на довіру громадян до офіційних джерел [9; 10; 15].

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання отриманих висновків для вдосконалення національної політики у сфері доступу до інформації та забезпечення інформаційної безпеки. Запропоновані рекомендації можуть бути покладені в основу методик оцінювання прозорості державних органів, оновлення внутрішніх регламентів щодо оприлюднення даних та створення стандартизованих форм перевірки правомірності обмежень доступу. Реалізація цих підходів сприятиме підвищенню рівня інституційної довіри, формуванню культури інформаційної відповідальності та гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами [5–7; 15; 17; 21].

Теоретичне значення отриманих результатів полягає у розвитку концепції позитивного зобов'язання держави забезпечувати доступ до інформації навіть у кризових умовах. Доведено, що свобода інформації є не лише негативним правом (утримання від втручання), а й активним

зобов'язком держави створювати ефективні механізми реалізації цього права. Саме такий підхід забезпечує сталість демократичних інститутів і правову визначеність у часи надзвичайних викликів.

Соціально-економічний ефект від впровадження наукових результатів може проявитися у зміцненні довіри до державних інституцій, підвищенні ефективності управлінських рішень, розвитку партнерських відносин між державою, медіа та громадянським суспільством. Зростання рівня прозорості інформаційного середовища також сприятиме інвестиційній привабливості країни, покращенню міжнародного іміджу України та посиленню її позицій у сфері дотримання прав людини.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні практичних механізмів адаптації міжнародних стандартів до національного законодавства, зокрема у частині цифрової безпеки, обігу персональних даних, алгоритмічної прозорості та запобігання дезінформації. Доцільним є також проведення міждисциплінарних досліджень, що поєднують правові, комунікаційні та інформаційно-технологічні аспекти забезпечення свободи інформації у період воєнних і післявоєнних трансформацій суспільства.

Література:

1. Турченко О. Г., Фурман В. В. Обмеження права на доступ до публічної інформації в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми правознавства*. 2022. С. 107–113. DOI: 10.24144/2788-6018.2022.05.20.
2. Кучер В. О. Права людини та інформаційна безпека в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету (електронне видання)*. Серія: Право. 2024. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/03/21.pdf>
3. Інформаційна агресія в сучасному світі: правовий аналіз та протидія : матеріали міжнародного науково-практичного круглого столу (м. Харків, 21 червня 2024 року) / Комп'ютерна верстка Є. В. Онишко. Харків, 2024. 242 с. URL: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2024/11/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%96%D1%8F_21.06-%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_compressed.pdf
4. Цололо В. В., Філіпський Д. П. Права людини як інструмент обмеження державної влади. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2022. Вип. 69. С. 84–88.
5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року «Про Стратегію забезпечення державної безпеки» : Указ Президента України № 56/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/562022-41377> (дата звернення: 04.11.2025).
6. Смотрич Д., Браїлко Л. Інформаційна безпека в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2023. Вип. 77. Ч. 2. С. 121–127.
7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки» : Указ Президента України від 28 грудня 2021 р. № 685/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text> (дата звернення: 04.11.2025).
8. Пилипів І. Майбутнє відкритих даних під питанням. До якої інформації хоче обмежити доступ дер-

жава. *Економічна правда*. 21.09.2022 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/09/21/691717/> (дата звернення: 04.11.2025).

9. Спільна заява Міністерства культури та інформаційної політики України, Міністерства оборони України та представників ЗМІ (27.04.2022 р.). URL: https://mkip.gov.ua/news/7086.html?fbclid=IwAR0_VWg7J7svKV_zm832QXVO91LL61DhB7HgSlp43iP6MmsfTKragNxBOIQ (дата звернення: 04.11.2025).

10. Центр демократії та верховенства права. Поширення інформації про військову допомогу та дії військових України: кримінальна відповідальність. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/poшыrennyainformatsiyi-pro-vijskovu-dopomoguta-diyi-vijskovyh-ukrayiny-kryminalnavidpovidalnist/> (дата звернення: 04.11.2025).

11. Швець Ю. Ю. Роль Конституційного суду в захисті права особи на охорону здоров'я. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 5. С. 36–39.

12. Пазюк А. В. Міжнародне інформаційне право: теорія і практика. Київ: Інститут міжнародних відносин КНУ, 2023. URL: https://www.iir.edu.ua/sites/default/files/2023-03/Пазюк_А_В_Міжнародне%20інформаційне%20право_теорія%20і%20практика.pdf (дата звернення: 04.11.2025).

13. Craig B. *Cyberlaw: The Law of the Internet and Information Technology*. Upper Saddle River, N.J.: Pearson Education / Prentice Hall, 2013. 262 p.

14. Mueller M., Kuerbis B., Pagé C. *Reinventing Media Activism: Public Interest Advocacy in the Making of U.S. Communication Information Policy, 1960–2002*. Syracuse University, School of Information Studies, The Convergence Center, 2004. 91 p.

15. Handbook on European Data Protection Law / FRA, Council of Europe, EDPS. Luxembourg: Publications Office of the EU, 2018. URL: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-coe-edps-2018-handbook-data-protection_ukr.pdf (дата звернення: 04.11.2025).

16. Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions, Paris, 20 October 2005. UNESCO Portal. URL: http://portal.unesco.org/en/ev.php371URL_ID=31038&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (дата звернення: 04.11.2025).

17. Йоганнесбурзькі принципи. Національна безпека, свобода висловлювання і доступ до інформації. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n32texts/johannesburg.htm> (дата звернення: 04.11.2025).

18. Паризькі мінімальні стандарти прав людини в періоди надзвичайних станів. URL: <https://www.jstor.org/stable/2201848> (дата звернення: 04.11.2025).

19. European Standards of Judicial Independence. High Council of Justice of Ukraine, 2021. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/eu_standarts_book_web-1.pdf (дата звернення: 04.11.2025).

20. OSCE Guidelines on Freedom of Expression and the Media. OSCE, Vienna, 2018. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/4/7/232716.pdf> (дата звернення: 04.11.2025).

References:

1. Turchenko, O. H., & Furman, V. V. (2022). Limitation of the right to access public information under martial law [in Ukrainian]. *Actual Problems of Jurisprudence*, 107–113. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.20>

2. Kucher, V. O. (2024). Human rights and information security under martial law [in Ukrainian]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University (Electronic Edition)*. Series: Law. <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/03/21.pdf>

3. International Scientific-Practical Round Table. (2024). Information aggression in the modern world: Legal analysis and counteraction [in Ukrainian]. Kharkiv: E. V. Onyshko. https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2024/11/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%96%D1%8F_21.06-%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_compressed.pdf

4. Tsololo, V. V., & Filipyskyi, D. P. (2022). Human rights as a tool for limiting state power [in Ukrainian]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*. Series “Law”, 69, 84–88.

5. President of Ukraine. (2022). On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of December 30, 2021 “On the Strategy for Ensuring State Security” (Decree No. 56/2022) [in Ukrainian]. <https://www.president.gov.ua/documents/562022-41377>

6. Smotrych, D., & Brailko, L. (2023). Information security under martial law [in Ukrainian]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*. Series “Law”, 77(2), 121–127.

7. President of Ukraine. (2021). On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of October 15, 2021 “On the Information Security Strategy” (Decree No. 685/2021) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text>

8. Pylypiv, I. (2022, September 21). The future of open data is in question: What information does the state want to restrict access to? [in Ukrainian]. *Economic Truth*. <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/09/21/691717/>

9. Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine, Ministry of Defense of Ukraine, & Media Representatives. (2022, April 27). Joint statement [in Ukrainian]. https://mkip.gov.ua/news/7086.html?fbclid=IwAR0_VWg7J7svKV_zm832QXVO91LL61DhB7HgSlp43iP6MmsfTKragNxBOIQ

10. Center for Democracy and Rule of Law. (n.d.). Dissemination of information about military aid and actions of the Ukrainian military: Criminal liability [in Ukrainian]. <https://pravo.org.ua/blogs/poшыrennyainformatsiyi-pro-vijskovu-dopomoguta-diyi-vijskovyh-ukrayiny-kryminalnavidpovidalnist/>

11. Shvets, Y. Y. (2017). The role of the Constitutional Court in protecting the right to healthcare [in Ukrainian]. Legal Scientific Electronic Journal, 5, 36–39.
12. Paziuk, A. V. (2023). International information law: Theory and practice [in Ukrainian]. Kyiv: Institute of International Relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv. https://www.iir.edu.ua/sites/default/files/2023-03/Пазюк_А_В_Міжнародне%20інформаційне%20право_теорія%20і%20практика.pdf
13. Craig, B. (2013). Cyberlaw: The law of the Internet and information technology. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education / Prentice Hall.
14. Mueller, M., Kuerbis, B., & Pagé, C. (2004). Reinventing media activism: Public interest advocacy in the making of U.S. communication information policy, 1960–2002. Syracuse University, School of Information Studies, The Convergence Center.
15. FRA, Council of Europe, & EDPS. (2018). Handbook on European data protection law. Luxembourg: Publications Office of the EU. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-coe-edps-2018-handbook-data-protection_ukr.pdf
16. UNESCO. (2005, October 20). Convention on the protection and promotion of the diversity of cultural expressions. Paris. http://portal.unesco.org/en/ev.php371URL_ID=31038&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html
17. Johannesburg Principles. (n.d.). National security, freedom of expression, and access to information. <http://www.ji.lviv.ua/n32texts/johannesburg.htm>
18. Paris Minimum Standards on Human Rights in States of Emergency. (n.d.). <https://www.jstor.org/stable/2201848>
19. High Council of Justice of Ukraine. (2021). European standards of judicial independence. https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/eu_standarts_book_web-1.pdf
20. Organization for Security and Co-operation in Europe. (2018). OSCE guidelines on freedom of expression and the media. Vienna. <https://www.osce.org/files/f/documents/4/7/232716.pdf>

Стаття надійшла до друку 19 листопада 2025 року